

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
2485-11

meddelad i Stockholm den 18 januari 2012

KLAGANDE

AA

Ombud: Advokat Stellan Elmgren
Advokaterna Nestrup, Elmgren & Lindgren HB
Box 310
301 08 Halmstad

MOTPART

Kriminalvården
601 80 Norrköping

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 28 mars 2011 i mål nr 3877-10, se bilaga

SAKEN

Intensivövervakning med elektronisk kontroll

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 114906

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen med ändring av kammarrättens dom beviljar honom intensivövervakning med elektronisk kontroll eller att tidigare avgöranden upphävs och att målet återförvisas till Kriminalvården för erforderlig handläggning. Han anför bl.a. följande. Det saknas stöd för att vägra honom verkställighet utanför anstalt. Han är kapabel att följa föreskrifterna för övervakningen och det föreligger inte risk för fortsatt brottslighet. Det är inte svårare för en enskild kontrollör att kontrollera honom jämfört med någon annan person. Kriminalvården tillämpar inte lagen lika för honom och andra personer som ansöker om intensivövervakning. I varje enskilt fall måste en individuell bedömning göras huruvida det föreligger någon direkt olämplighet. Det kan inte vara tillräckligt att en person har valt ett medlemskap i en förening eller klubb som myndigheter i allmänhet har synpunkter på.

Kriminalvården anser att överklagandet ska avslås och anför i huvudsak följande. Det är ostridigt att AA är medlem i Bandidos MC Sverige (Bandidos). I en dom från Solna tingsrätt har han själv uppgett att han är en s.k. nomad för Bandidos, en av tio sådana i Europa. Befattning som nomad är att betrakta som en övergripande, strategisk och senior ledarposition inom den kriminella organisationen, såväl nationellt som inom Europa. Bandidos uppfyller Europols definitioner för grov organiserad brottslighet och tillhör målgruppen för regeringens särskilda satsning mot sådan brottslighet.

Det har i förarbetena inte närmare angivits i vilka situationer det utifrån gärningsmannens person skulle kunna vara direkt oförsvarligt eller stötande att bifalla en ansökan om intensivövervakning. Uttryckssättet för dock närmast tankarna till situationer när omständigheterna kring gärningsmannens person är sådana att det skulle strida mot det allmänna rättsmedvetandet och riskera att undergräva allmänhetens förtroende för svensk kriminalvård om den intagne skulle komma i åtnjutande av den förmån som en verkställighet av fängelsestraff genom intensivövervakning innebär. Vad som framkommit om AAs person medför att det skulle te sig direkt oförsvarligt eller stötande att bifalla ansökan.

Genom sitt medlemskap och sin ställning inom Bandidos har han tydligt tagit avstånd från samhälleliga normer och värderingar.

För att upprätthålla trovärdigheten i påföljden när fängelse verkställs genom intensivövervakning bör vidare inte alltför höga risker kunna accepteras för att den enskilde begår brott under verkställigheten. En risk för att den enskilde begår brott behöver inte vara en risk för återfall i samma brottlighet. En risk för att den dömda inte kommer att fullgöra sina skyldigheter behöver inte enbart bero på den enskildes oförmåga till detta utan kan även bero på den enskildes ovilja eller ointresse av att leva upp till kraven – eller till och med uttrycklig vilja att inte leva upp till dem – liksom på svårigheter för enskilda kontrollörer att upprätthålla kontrollen, t.ex. genom hembesök.

Organisationer som Bandidos utgör sammanslutningar med subkulturella värden där organiserad brottlighet förekommer. Själva medlemskapet kan sägas innebära att man väljer att ställa sig utanför samhällets lagar och normer för att i stället följa sina egna regler. Medlemskap i en sådan organisation med kontakter med kriminella och vistelse i kriminella miljöer ökar typiskt sett riskerna för att begå brott. AA har vid upprepade tillfällen gjort sig skyldig till brott. Sannolikheten för att han på nytt ska begå brott under verkställighet med intensivövervakning är hög. Vidare finns en relativt tydlig risk för att AA kommer att använda alkohol eller andra droger under verkställigheten samt att han inte kommer att sträva efter en legal försörjning. Hans särskilda ställning inom Bandidos ger anledning att tro att han inte heller har för avsikt att hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden av betydelse för verkställigheten. Det förhållandet att han dömts för bl.a. upprepade hastighetsförseelser och olovliga körningar som bedömts som grova visar att han inte är beredd att underkasta sig de samhälleliga reglerna. Det angivna talar mot att han skulle vara beredd att underkasta sig det regelverk som följer av intensivövervakning.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Enligt 1 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll är lagen tillämplig vid verkställighet av dom på fängelse, dock inte fängelse som ådömts enligt 28 kap. 3 § brottsbalken, om den dömden ska avtjäna fängelse i högst sex månader.

Enligt 2 § första stycket samma lag får, på ansökan av den dömden, beslutas att fängelsestraffet ska verkställas utanför anstalt. En ansökan får inte bifallas, om den dömden är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt av någon annan anledning än för verkställighet av det straff som ansökan avser eller om särskilda skäl annars talar mot verkställighet utanför anstalt.

Möjligheten till intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja – inleddes med en försöksverksamhet 1994 och blev permanent den 1 januari 1999. I samband med att försöksverksamheten blev permanent uttalades att det reformarbete som skett på påföljdsområdet i stor utsträckning avsett möjligheten att finna bärkraftiga alternativ till fängelsestraffet och att detta reformarbete måste fortsätta. Vidare anfördes att det finns starka skäl att begränsa användningen av fängelse. Skadeverkningarna av anstaltsvistelse och den negativa inverkan ett fängelsestraff kan ha för den dömdes möjligheter att anpassa sig i samhället är välkända. Det gäller i särskilt hög grad för unga människor. Samtidigt betonades att en absolut förutsättning för att alternativa åtgärder skulle bli framgångsrika och vinna acceptans hos allmänheten var att de framstod som trovärdiga (prop. 1997/98:96 s. 80).

I motivuttalanden anges vissa riktlinjer för vad som kan utgöra särskilda skäl mot att bevilja intensivövervakning med elektronisk kontroll. Förutom vissa praktiska förutsättningar som måste vara uppfyllda, t.ex. tillgång till bostad och ordnad sysselsättning, kan det undantagsvis finnas anledning att göra en bedömning av om den dömden kommer att följa de föreskrifter som uppställs. Särskilda skäl bör t.ex. föreligga om det framstår som helt orealistiskt att den dömden kan hantera en sådan verkställighet, t.ex. på grund av ett pågående kvalificerat missbruk. Det kan

Mål nr
2485-11

även förekomma fall där det annars på grund av brottets karaktär eller gärningsmannens person skulle te sig direkt oförsvarligt eller stötande att bifalla en ansökan. Det kan till exempel röra sig om en dom avseende brottslighet som till sin karaktär är sådan att den typiskt sett är ägnad att fortsättas i eller från bostaden. Det torde dock här röra sig om rena undantagsfall och möjligheten att inte bevilja en ansökan av sådana skäl bör utnyttjas med största försiktighet (prop. 1993/94:184 s. 34 f., jfr prop. 2004/05:34 s. 34).

I målet är ostridigt att AA är medlem i Bandidos och har en ledande ställning i organisationen. Av utredningen framgår dessutom att han förekommer under 25 avsnitt i belastningsregistret under åren 1993–2009. Den nu aktuella ansökan om intensivövervakning med elektronisk kontroll avser påföljden två månaders fängelse för tre fall av olovlig körning, grovt brott, vårdslöshet i trafik, dopningsbrott, ringa brott, och narkotikabrott, ringa brott. Samtidigt förklarades villkorligt medgiven frihet om en månad och tio dagar förverkad.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

En ansökan om intensivövervakning med elektronisk kontroll får inte bifallas om särskilda skäl talar mot verkställighet utanför anstalt. Av motivuttalanden framgår emellertid att avsikten varit att stor restriktivitet ska iakttas vad gäller förutsättningarna att neka en dömd att få verkställa en fängelsedom med intensivövervakning. Undantagsvis kan det finnas fall där gärningen eller gärningsmannens person gör att det skulle te sig direkt oförsvarligt eller stötande att bifalla en ansökan.

En bedömning av om särskilda skäl mot intensivövervakning finns måste göras utifrån omständigheterna i varje enskilt fall. Vid en samlad bedömning finner Högsta förvaltningsdomstolen att det med hänsyn till vad som framkommit om AAs person föreligger sådana särskilda skäl som talar mot

Mål nr
2485-11

verkställighet utanför anstalt. Kriminalvården har således haft fog för sitt beslut.
Överklagandet ska därför avslås.

Susanne Billum

Margit Knutsson

Henrik Jermsten

Olle Stenman

Erik Nymansson

Annica Gulliksson

Föredragande justitiesekreterare

Avd. II

Föredraget 2011-